

Satversmes tiesa

Kopsavilkums

• Lieta Nr. 2021-44-01

• 23.04.2025.

Satversmes tiesa 2025. gada 16. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2021-44-01 “Par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas noteic, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lieta izskatāma tikai divās tiesu instancēs – rajona (pilsētas) tiesā un apgabaltiesā.

Lieta ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēju gadījumā ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu process par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigts, bet manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta ar apgabaltiesas lēmumu. Tā kā apgabaltiesas lēmums atbilstoši apstrīdētajai normai nav pārsūdzams, pieteikumu iesniedzējiem liegta iespēja pārliecināties par tā tiesiskumu. Tādējādi nav tikušas nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu uz personu, kas saistīta ar mantu, ir attiecināmas Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu šā panta darbības civiltiesiskajā aspektā. Tādējādi uz minēto procesu neattiecas konvencijas 7. protokola 2. pantā noteiktā prasība nodrošināt notiesājoša sprieduma pārsūdzību vismaz vienā instancē. Proti, konvencijas 6. pants tā darbības civiltiesiskajā aspektā neuzliek pienākumu dalībvalstīm visos gadījumos izveidot kasācijas vai apelācijas instances tiesas – tomēr tad, ja šādas tiesas tiek izveidotas, tām savā darbībā jāievēro konvencijas 6. pants. Arī Satversmes 92. panta pirmais teikums neparedz valstij pienākumu visās lietu kategorijās noteikt personai tiesības uz pārsūdzību augstākas instances tiesā, ja zemākās instances tiesā ir bijis nodrošināts pienācīgs tiesas process.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir atsevišķs un nošķirts process, kurā tiesa izlemj tikai vienu lietā radušos jautājumu – mantisko jautājumu. Likumdevēja mērķis, paredzot šādu procesu, bija nodrošināt savlaicīgu un uz procesa ekonomijas interesēm vērstu kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šim procesam var būt noteikti atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz tā mērķa ātru un efektīvu sasniegšanu. Viens no šādiem noteikumiem ir atšķirīga nolēmumu pārsūdzēšanas kārtība – atbilstoši apstrīdētajai normai mantisko jautājumu izskatīšana paredzēta tikai divās tiesu instancēs.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka lietas izskatīšanas procedūra ir taisnīga, ja personai nodrošinātas tiesības tikt uzklausītai, tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus, kā arī nodrošināta pušu līdzvērtīgu iespēju principa piemērošana attiecīgās tiesvedības procesa raksturam atbilstošā veidā. Tiesa secināja, ka apgabaltiesas kompetence procesā par noziedzīgi iegūtu mantu neaprobežojas tikai ar tiesību jautājumu pārskatīšanu, jo apgabaltiesa atkārtoti pārbauda lietas faktus un vērtē pierādījumus par tiem. Lai gan apgabaltiesas rīcībā konkrētajā gadījumā bija lielāks materiālu apjoms nekā rajona (pilsētas) tiesai, lietā vērtējamie fakti un tiesību jautājumi pēc būtības bija tie paši, kas tika izskatīti rajona (pilsētas) tiesā. Tādējādi jautājums par mantas izcelsmi procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pēc būtības tika izskatīts divās tiesu instancēs. Atsevišķos gadījumos dažus pierādījumus apgabaltiesa gan varētu būt vērtējusi kā pirmā un vienīgā instance. Tomēr apgabaltiesā lēmumi tiek pieņemti triju tiesnešu sastāvā jeb koleģiāli. Koleģialitāte ir viens no principiem, kas garantē tiesas objektivitāti un kalpo kā personas tiesību aizsardzības papildu garantija. Tādējādi kārtība, kādā apgabaltiesā tika izskatīta sūdzība vai protests par rajona (pilsētas) tiesas lēmumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, nodrošināja personai tiesības tikt

uzklausītai un tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus. Tāpat tika nodrošināta arī pušu līdzvērtīgu iespēju principa ievērošana.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.